

วิกฤตช้าง: สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขตามแนวพุทธศาสนา The elephant crisis: problems and solutions according to Buddhism

ชญานันท์ อัสวธรรมานนท์

Chayanana Assawadhammanond

พระครูสมุห์ธนโชติ จิรธมโม

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun College

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Phrakrusamu Thanachot Ciradhammo

Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus

chayanana@gmail.com

บทคัดย่อ

วิกฤตการณ์โลกที่เกิดจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชีวิตและสุขภาพของช้างไทยได้เข้าสู่ช่วงวิกฤต อันเนื่องมาจากธุรกิจการท่องเที่ยวจำนวนมากต้องเผชิญกับการเลิกจ้างแรงงานที่เพิ่มขึ้น หรือการปิดตัวลงอย่างถาวร หากปราศจากรายได้จากการท่องเที่ยวช้างขาดการดูแล และทรัพยากรอาหารไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและเจริญเติบโต สัตว์เหล่านี้เป็นสมบัติของชาติไทย สิ่งสำคัญคือต้องการความช่วยเหลือดูแล ให้ความสำคัญลดความทุกข์ทรมานของช้าง ช่วยกันปลูกจิตสำนึกในปัญหานี้และช่วยเหลือช้างที่ขัดสนด้วยการกระทำอันเมตตา กรุณา ต้องการความช่วยเหลือช้างพร้อมแนวทางแก้ไขทั้งระยะสั้นและระยะยาว

คำสำคัญ : ช้าง, วิกฤต, ช่วยเหลือ

Abstract

The global crisis caused by the coronavirus epidemic (COVID-19) has had a significant impact on Thailand's tourism industry. Specifically, the life and health of Thai

elephants have reached a critical stage due to the many tourism businesses which face increased worker layoffs or have permanently shut down. Without the income from tourism, elephants lack sufficient care and food resources to survive and thrive. They are currently being evacuated from Thai elephant camps to neighboring countries. However, these animals are a Thai national treasure and it is important to treat them with respect and to lessen their suffering. Through acts of kindness, many Buddhists throughout the country are helping to raise awareness of this problem and to help elephants in need.

Keyword : Elephant, Crisis, Helping

บทนำ

วิกฤตช้างในเรื่องอาหารที่ขาดแคลน เพราะไม่มีแหล่งอาหารธรรมชาติเพียงพอ ในพื้นที่ช้างเลี้ยงที่เคยทำงานตามปางช้างและปางช้างปิดลงเพราะผลกระทบจากโควิดแต่เนื่องจากวิกฤติโลกที่เกิดจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ซึ่งเริ่มระบาดมาตั้งแต่ช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 และดูเหมือนจะยังคงไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าจะสิ้นสุดเมื่อไร ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโลกและของไทย ทำให้ใน พ.ศ. 2563 นี้ ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่ำที่สุดนับตั้งแต่มีการเก็บสถิติทางการท่องเที่ยว หรือต่ำที่สุดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2496 ซึ่งส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหยุดชะงัก กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, (28 มกราคม 2564) ช้างต้องอพยพออกจากปางช้างที่ถูกไว้กับธุรกิจท่องเที่ยวหลายแห่งปิดกิจการถาวร เลิกจ้าง เลิกเช่าช้างมาแบกมาเดินทัวร์ มาแสดงเหมือนหลายสิบปีที่ผ่านมา ช้างจำนวนมากกลับไปถิ่นเดิมที่มีช้างเลี้ยงมากที่สุดในประเทศและเป็นหมู่ช้างบ้านที่ใหญ่ที่สุดในโลกคือหมู่บ้านช้างบ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอดำรงวิทยารุจิราธิปไตย จังหวัดสุรินทร์ และพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งรวมถึงทุกจังหวัดที่มีช้างเลี้ยงได้รับผลกระทบโดยตรงจนถึงระดับวิกฤตคือหาอาหารไม่ได้ต้องซื้อและหาทางดิ้นรนผ่านสื่อโซเชียล ร้องขอการบริจาคขายอาหารออนไลน์ มีช้างเจ็บป่วยซูบผอมหรือการขายช้างไปลากไม้ มีการประกาศขายช้างพร้อมกันหลายๆ เชือกดังเป็นข่าวตามสื่อทั่วไป

ฉัตรณรงค์ เมืองวงษ์ (28 มกราคม 2565) เปิดเผยว่า “ประเทศไทยถือเป็นศูนย์กลางของเอเชีย ข้อมูลเดือนมกราคม 2563 ระบุว่าเรามีช้างในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 2,798 เชือก เพิ่มขึ้นถึง

70% จากเมื่อ 10 ปีก่อน และคิดเป็นสัดส่วนถึง 73% ของช่างในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั่วเอเชีย ด้วยประชากรช่างขนาดใหญ่และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แบบนี้ความเสี่ยงเรื่องสวัสดิภาพย่อมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะเมื่อการท่องเที่ยวต้องหยุดชะงักจากวิกฤตโควิด-19”

ความสำคัญของช่างที่มีต่อสังคมและประเทศชาติปรากฏหลักฐานมากมาย ดังนี้ ในศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่หนึ่ง “ช่าง” คือขุนพลที่ร่วมรบอยู่ในสมรภูมิจนมีชัยชนะ ช่างเป็นยุทธปัจจัยสำคัญของกองทัพเปรียบได้กับบรรดาสัตว์ประดาของนักรบในปัจจุบัน ช่างแต่ละเชือกพุ่งตรงเข้ารบปะทะกันตัวต่อตัว ช่างต่อช่างเข้าชนกันนั้น หากช่างของผู้ใดมีความสามารถมากกว่าก็จะจัดช่างศัตรูขึ้นด้วยจากจนแหงนหาง หรือเบนบ้ายจนได้ที เพื่อให้แม่ทัพบนคอช้างส่งอาวุธเข้าจ้วงฟันคู่ต่อสู้ ช่างกับนักรบบนคอช้างจึงต้องมีกำลังแข็งแรงมีมือเข้มแข็ง ทั้งคู่จึงจะได้ชัยชนะมาประดับเป็นเกียรติยศพระเจ้าแผ่นดิน พระเจ้ารามคำแหงมหาราชได้ชนช้างชนะขุนสามชนเจ้าเมืองฉอด ช่างเผือกของพระเจ้ารามคำแหงมหาราชที่ชื่อรุจาครี ซึ่งช่างเผือกตัวนี้ทรงให้แต่งด้วยเครื่องคชาภรณ์ แล้วทรงนำราษฎรออกมาเพื่อกุศลตามพระอารามในอรัญญิกเมื่อครั้งที่ทรงครองกรุงสุโขทัย (พอล อุบลพันธุ์, 50(3) : 92-97)

บทบรรณาธิการ, (2 พฤศจิกายน 2559) กล่าวถึง ช่างในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้มีช่างเผือกเป็นสัตว์คู่บารมีของพระมหากษัตริย์แต่ละรัชกาล สมเด็จพระอินทราชาที่ 2 ได้ช่างเผือกมา 1 เชือก ในสมัยสมเด็จพระไชยราชาธิราชได้ช่างเผือกชื่อพระฉัททันต์ สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ทรงมีช่างเผือกมากถึง 7 เชือก สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้ช่างเผือก 2 เชือก สมเด็จพระเพทราชาได้ช่างเผือกมา 2 เชือก สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ได้ช่างเผือก 1 เชือก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศได้ช่างเผือก 6 เชือก การรบบนหลังช้างหรือยุทธหัตถี คนไทยกล่าวขวัญจดจำ คือ การยุทธหัตถีระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยาและพระมหาอุปราชาแห่งหงสาวดี เมื่อ พ.ศ. 2135 หรือกว่า 400 ปีล่วงมาแล้ว ต่อมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ช่าง 10 เชือก รัชกาลที่ 2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีช่าง 6 เชือก รัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีช่างเผือกอยู่ 20 เชือก รัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีช่าง 15 เชือก รัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีช่าง 19 เชือก รัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ช่าง 1 เชือก รัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ช่าง 1 เชือก รัชกาลที่ 8 ไม่มี รัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช มีช่างเผือก 10 เชือก และใช้ช่างในการคมนาคมระหว่างเมือง

ต่างๆใช้ลากไม้และใช้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การแสดงเพื่อความบันเทิง การซื้อขาย การส่งไปต่างประเทศเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ

สัญลักษณ์ของช้างที่ปรากฏในประเทศไทย

ปิ่น บุตรี, (30 ธันวาคม 2564) กล่าวว่า สัตว์ประจำชาติไทย คือ “ช้างไทย” ลักษณะ เป็นช้างเผือก ภายในวงกลมพื้นสีแดง เหตุผลที่เลือก “ช้างไทย” เป็นสัตว์ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และประเพณีของไทยมาช้านาน อายุยืนยาวและเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ โดยช้างที่มีลักษณะเป็นมงคลตามตำราคชลักษณ์จะเป็นสัตว์คู่บารมี และใช้ช้างในการศึกสงครามมาโดยตลอด ในธงชาติไทยหรือสยามในยุคต้นรัตนโกสินทร์ใช้ภาพช้างในผืนธงตั้งแต่ปลายรัชกาลที่ 2 ถึงรัชกาลที่ 6 ใช้ในธงเรือหลวงและเรือราชการ ในปัจจุบันจังหวัดที่มีตราสัญลักษณ์ช้างมีถึง 8 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร จังหวัดตาก นครนายก เชียงใหม่ เชียงราย สุรินทร์ สุพรรณบุรี แม่ฮ่องสอน

ช้างในพระพุทธศาสนา

ช้างในชาดก ช้างฉัททันต์ ช้างปัจจัยนาค ช้างมาตุโปสะกะ ช้างมหิฆามุข และช้างของอลินจิตตาคูมาร ช้างเอราวัณของพระอินทร์ ซึ่งกล่าวถึงความฉลาดและความมีคุณธรรมของช้างช้างในชาดก ช้างฉัททันต์ มีฤทธิ์เหาะเที่ยวไปในอากาศได้ อาศัยบริเวณสระฉัททันต์ พระพุทธเจ้าเคยเสวยพระชาติเป็นพญาช้างฉัททันต์หัวหน้าโขลงเป็นช้างมีศีลและบูชาพระปัจเจกพุทธเจ้า ในมหาเวสสันดรชาดก พระเวสสันดรทรงช้าง ปัจจัยนาเคนทร์” เป็นช้างคู่พระบารมี มีอภิไธยถ้าช้างอยู่บ้านเมืองใด บ้านเมืองนั้นจะมีฝนตกต้องตามฤดูกาล บันดาลความอุดมสมบูรณ์ในพืชพันธุ์ธัญญาหาร ปลาอาหาร ต่อมาพระเวสสันดรได้ทรงบริจาคช้างนี้ให้แก่พราหมณ์ต่างเมืองเป็นเหตุที่ทรงถูกเนรเทศ และในที่สุดได้เสด็จกลับมาครองเมือง

ช้างในพุทธประวัติ ช้างพระเศวตกฤษณในพระสุบินนิมิตของพระนางสิริมหามายา ถวายดอกบัวและกระทำประทักษิณา เข้าสู่พระครรภ์ ช้างปาลิไลยกะ เป็นช้างที่ได้ปรนนิบัติพระพุทธเจ้าตลอดพรรษาที่ 10 พระภิกษุชาวโกสัมพีทะเลาะวิวาทกัน พระพุทธเจ้าทรงหลีกออกจากพระภิกษุประทับจำพรรษาที่ป่ารักชิต ณ ที่นั้น ช้างปาลิไลยกะได้ปรนนิบัติต่อพระพุทธเจ้าตลอดพรรษาจนกระทั่งแยกจากกัน ช้างสิ้นชีวิตลง ได้เกิดเป็นปาลิไลยกะเทพบุตร

ช้างคิริเมฆลเป็นช้างสูงใหญ่มีกำลังมากเป็นช้างพาหนะของพญามารที่มุ่งมาทำร้ายพระพุทธเจ้าแต่ได้พ่ายแพ้ไปในช่วงเวลาก่อนตรัสรู้

ช่างนาฬาคีรีเป็นช่างที่มีรูปร่างสูงใหญ่ ว่องไว คุ้ย เป็นช่างที่พระเทวทัตใช้เป็นเครื่องมือในการทำร้ายพระพุทธเจ้าแต่เมื่อช่างนาฬาคีรีมาเข้าใกล้พระพุทธเจ้า ทรงแผ่เมตตาจนช่างนาฬาคีรีสงบ

ช่างจึงมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาได้รับการยกย่องว่าเป็นสัตว์ที่ค้ำจุนพระพุทธศาสนา หลักฐานประติมากรรมปูนปั้นรูปช่างประดับรอบฐานพระสุปฏิพัทธ์เมืองเก่าสุโขทัย (โอปอล รังสิมันตุชาติ และคณะ, 11(3), 359-373) ประเทศศรีลังกา อินเดีย เนปาล พม่า ลาว กัมพูชา มีประติมากรรมช่างในศาสนสถานมาช้านาน ช่างถือเป็นสัตว์เพียงชนิดเดียวที่มีตัวตนอยู่ใน 3 สถาบันหลักของชาติไทย ทั้งสถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ มีอุปมาคำสอน ภาษิตในคัมภีร์เกี่ยวข้องกับช่างมากมาย

ความสำคัญของช่างในปัจจุบัน

ช่างสร้างความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศในสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงจะส่งช่างพระราชทานเพื่อช่วยในกิจการคมนาคมให้กับสหรัฐอเมริกาในสมัยประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) แต่ภูมิอากาศในประเทศนี้ไม่ได้มีอุณหภูมิเหมาะสมสำหรับช่าง จึงทรงส่งไปฝรั่งเศสแทน รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสสิงคโปร์ ประเทศอินโดนีเซีย ได้พระราชทานช่างสำริดให้แก่ทั้ง 2 ประเทศนี้ และใน ค.ศ.1949 สมหวัง สารสาส ใช้ทุนส่วนตัวนำส่งช่างพังคชาอายุ 2 ปี ให้แก่ประเทศญี่ปุ่น ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นฮานาโกะ เพื่อช่วยคลายความโศกเศร้าให้กับเด็กๆ ญี่ปุ่นที่กำลังกำพร้าจำนวนมากจากภัยสงครามโลกและญี่ปุ่นไม่มีช่าง ช่างฮานาโกะอยู่สวนสัตว์ญี่ปุ่นจนถึงอายุ 69 ปี จนแก่ชราและล้มตาย ถือได้ว่าเป็นทูตสันถวไมตรีจากประเทศไทยในญี่ปุ่น มีรูปปั้นเป็นที่ระลึกแก่ช่างฮานาโกะ ซึ่งเป็นช่างไทยผู้โดดเดี่ยวที่สุดในโลกเพราะอยู่ลำพังเชือกเดียวจนตาย (สมหวัง สารสาส, ม.ป.ป.)

บทบาทของช่างไทยที่ได้ใช้แรงงานตรากตรำเป็นช่างใช้ในการอุตสาหกรรมทำไม้ การใช้ช่างทำไม้ในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่การลumber การทอนไม้ซุง การขนส่งไม้จนถึงโรงงานหรือตลาดการค้า ในแง่ของการอนุรักษ์ป่าไม้ และระบบการจัดการป่าไม้ในประเทศไทย การใช้ช่างชักลากไม้ นับว่าเหมาะสมมาก เพราะช่างสามารถเดินไปได้โดยไม่ทำลายกล้าไม้ต้นเล็กๆ ไม่ทำให้ดินแน่น ไม่ต้องตัดถนนหนทางให้มากเส้น นอกจากนี้ช่างยังขึ้นเขาได้ดี และมีอายุการใช้งานนานหลายสิบปีจนชราภาพ แม้ปัจจุบันจะปิดสัมปทานป่าไม้แต่ช่างไทยในภาคใต้และภาคเหนือยังถูกนำไปชักลากไม้ทั้งถูกและผิดกฎหมาย มีการต่อต้านจากกลุ่มคนรักช้างห่วงใยว่าถูกใช้งานหนักมากแต่ช่างลากไม้ยังพบเห็นได้รายวัน

ช้างเลี้ยง เพื่อใช้ในธุรกิจท่องเที่ยว จากรายงานของกรมปศุสัตว์พบว่าใน พ.ศ. 2556 (โอปอล
รังสิมันตุชาติ และคณะ, 11(3), 359-373) มีช้างเลี้ยงในประเทศไทยทั้งสิ้น 3,101 เชือก สำนัก
อนุรักษ์สัตว์ป่าได้รายงานว่ ช้างเลี้ยงของประเทศไทยอยู่ในความดูแลของเอกชนมากถึง ร้อยละ 95
และอยู่ในธุรกิจท่องเที่ยวในปางช้าง มากกว่า 1,500 เชือก และอยู่ในความดูแล ขององค์การ
อุตสาหกรรมป่าไม้ ร้อยละ 4 ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยว นั่งชมธรรมชาติบนหลังช้าง
กิจกรรมการแสดงคล้ายกับคณะละครสัตว์โดยการแสดงของช้าง แม้ช้างจะถูกเชิดชูให้เป็นสัตว์ประจำ
ชาติแต่ช้างถูกใช้เป็นเครื่องมือทำมาหากิน แต่มีสภาพชีวิตที่ย่ำแย่ ทั้งปัญหาความเป็นอยู่ การกิน การ
ดูแล การฝึกทำการแสดง การเป็นช้างเดินเร่ ถูกทารุณใช้ความรุนแรง บาดเจ็บ ถูกทำร้ายตาบอด
พิการขาเสีย ถูกแยกแม่ลูก หย่านมเร็วเกินไป ถูกผสมพันธุ์ตั้งแต่เด็ก และมีปัญหาโรคภัย ซึ่งใน
บทความนี้จะนำเสนอปัญหาของช้างเลี้ยงหรือช้างบ้านเป็นส่วนใหญ่และภาพรวมของช้างเลี้ยงใน
ประเทศ

ปัญหาช้างในอดีต

การใช้ช้างเดินเร่ร้อนในเมืองใหญ่ จากการปิดชายแดนไทย-กัมพูชา แหล่งอาหารลดน้อย
(กรณีการ เจริญพันธ์ และสัมพันธ์ พลภักดิ์, 7(2), 138-147) รายได้ของชาวช้างควาญและผู้เป็น
เจ้าของช้างลดลง ภาวะการว่างงานในฤดูแล้ง แต่ยังมีภาระในการเลี้ยงดูช้างและครอบครัว มีการนำ
ช้างเดินทางไปทั่วประเทศ เพื่อให้บริการล่อต๋องช้าง ขายอาหารช้าง และรับบริจาคจากบุคคลทั่วไป
โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 ทางกรุงเทพมหานครประกาศห้ามมิให้ช้าง
เหล่านี้เดินหารายได้ในเขตกรุงเทพฯ โดยการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความ
เป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืน คือ ปรับไม่เกิน 500 บาท กลุ่ม
ช้างเร่ร้อนจึงพากันเปลี่ยนไปหากินในพื้นที่ปริมณฑลรอบๆ กรุงเทพฯ และตามจังหวัดต่างๆ ทำให้เกิด
ปัญหากับช้าง คือ อุบัติเหตุ ช้างถูกรถชน เนื่องจากผู้ขับขี่ยานพาหนะมองไม่เห็นช้างที่มักสัญจรบน
ท้องถนนในช่วงเวลากลางคืน หรือช้างตกท่อ เนื่องจากฝาท่อรับน้ำหนักของช้างไม่ไหว มลพิษในเมือง
ฝุ่นโลหะหนักในอากาศเกิดความผิดปกติในระบบทางเดินหายใจของช้าง แสงจ้าและฝุ่นที่บอบวล
ระคายเคืองตา เกิดแผลที่กระจกตา ติดเชื้อจนทำให้ช้างตาบอด มลพิษทางเสียง ทำให้ช้างตกใจวิ่ง
เตลิด ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าช้างตกมันและต้องจบชีวิตลงด้วยการวิสามัญฆาตกรรม ปัจจุบันการ
นำช้างออกเร่คือการทำผิดกฎหมาย

ข้างถูกทารุณกรรม เช่น การบังคับให้ทำงานหนัก การใช้ไฟเผาข้างเพื่อกระตุ้นให้ข้างลาก
ซุง การลงโทษข้างอย่างรุนแรง ข้างเหล่านี้ไม่ได้รับการพักผ่อน สุขภาพทรุดโทรม มีบาดแผลติดเชื้อ
หลายเชื้อมีปัญหาที่ตา น้ำตาไหลมาก ตาบอด การให้ข้างกินยาแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ผสมในอาหาร
ของข้าง (วันดี สันติวุฒิเมธี, (29 ธันวาคม 2564) เพื่อให้ข้างทำงานได้มากขึ้น เมื่อใช้ติดต่อกันเป็น
เวลานาน ข้างก็เกิดอาการติดยา เมื่อไม่ได้รับยาจะมีอาการอาเจียน เบื่ออาหาร ง่วงซึม ไม่มีแรง และ
เกิดปัญหาที่ตับและไต ทำให้ข้างเสียชีวิต การใช้ข้างตกมัน หรือข้างดุร้ายที่เคยฆ่าคนทำงาน เนื่องจาก
ข้างตกมันจะมีกำลังมากกว่าปกติ ส่วนข้างที่เคยฆ่าคน ความแค้นข้างมักหนีการจับกุม หรือถูกข้างฆ่าตาย
ไปแล้ว ราคาจะถูก ข้างกลุ่มนี้อาจฆ่าคนอื่นอีก มักจะถูกยิงทิ้ง

ข้างไทยยังคงประสบปัญหา กฎหมายมีความซ้ำซ้อนและคุ้มครองไม่ทั่วถึง กระบวนการฝึก
ข้างที่ยังมีความโหดร้ายทารุณทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อทำลายสุขภาพจิตและร่างกาย ให้อยู่ตาม
คำสั่งมนุษย์ การใช้ข้างสร้างความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ เพื่อใช้งานเชิงพาณิชย์ ถูกบังคับให้แสดง
พฤติกรรมผิดธรรมชาติ การปั่นจักรยานตัดแปลง การเดินบนลวดสลิง อยู่กับแสงจ้าบนเวที โดยเฉพาะ
กับข้างเด็ก ไปจนถึงสภาพความเป็นอยู่ในปางข้างที่ย่ำแย่ การจัดสวัสดิภาพข้างเลี้ยงยังไม่ดีพอ
มาตรฐานขั้นต่ำตามกฎหมายในปัจจุบันยังต่ำเกินไป ไม่สามารถเอื้ออำนวยให้ข้างได้ใช้ชีวิตใกล้เคียง
ธรรมชาติ

ปัญหาข้างในปัจจุบัน

ในช่วง 3 ปีนี้ความลำบากของข้างไทยเข้าขั้นวิกฤตเพราะมีโรคระบาดโควิด ในช่วงระบาด
ใหม่ๆ นักท่องเที่ยวก็ลดลงเรื่อย ๆ จากหลักร้อยไปเป็นหลักสิบ แต่ช่วงนี้นักท่องเที่ยวแทบไม่เหลือเลย
นำความทุกข์ยากลำบากขาดแคลนมาสู่ชีวิตข้างไทยอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน สาเหตุที่มีต้นทางมาจาก
วิกฤตโควิด ทำให้เกิดการปิดปางข้างและข้างจำนวนมากตกรงาน ข้างจำนวนมากหลายร้อยเชือกถูกนำกลับ
ภูมิลำเนาเป็นระยะเวลายาวนานกว่าสองปี “ตอนนี้เราต้องเอาข้าง 11 เชือก กลับไปที่หมู่บ้านของเรา
เพราะเกิดการแพร่ระบาดของโควิด นักท่องเที่ยวก็ไม่มีเข้ามาเลย” สัตวแพทย์หญิงพนิดา เมืองหงส์
สัตวแพทย์ประจำคลินิกข้าง ปางข้างแม่แตงและศรีพร เปรมชื่นพนาวัน เจ้าของข้างกล่าวกับข่าวบีบีซี
ไทย (ชัยยศ ยงค์เจริญชัย, 27 พฤษภาคม 2563) สภาพอาหารตามแหล่งธรรมชาติไม่เพียงพอและไม่
เคยประสบกับภัยคือความอดอยากและน้ำท่วม เมาป่าพร้อมทั้งราคาอาหารข้างทุกรายการแพง ความ
หิวความเครียดจะทำให้ข้างป่วยข้างชราข้างพิการข้างท้อง ฯลฯ ต้องเจ็บป่วยและล้มตายเพราะหลาย

ท่านไม่เคยทราบที่ข้างไทยเป็นสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ ข้างต้องการอาหาร 10 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัว ข้าง
ท้อง 21-22 เดือนต้องกินอาหารมากกว่าปกติเพื่อลูกในท้อง และข้างนอนเพียงวัน 3-4 ชั่วโมง
นอกจากนั้นคือเวลาตื่นหิวและกินอาหาร

ความทุกข์ยากของข้างในยุคโควิดเกิดจากผลกระทบโดยตรงที่ต้องปิดประเทศและชาด
นักท่องเที่ยวจากนานาประเทศที่เคยเข้ามาเที่ยวชมปางข้างทั่วประเทศไทย เพราะชาวต่างชาติคือกลุ่ม
บุคคลที่ให้ความสนใจข้างมากกว่าชาวไทย รายการท่องเที่ยวส่วนมากที่บรรจุการเที่ยวชมข้างตามปาง
ข้าง ส่วนมากจะได้รับความนิยมและตอบรับจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทั้งยุโรปและเอเชีย ส่วนชาวไทย
นั้นไม่นิยมไปนั่งข้าง ชมการแสดงข้างหรือไปเที่ยวปางข้างมีเพียงส่วนน้อย โดยเฉพาะการซื้อผลไม้ป้อน
ข้างคนไทยอุดหนุนน้อยกว่าคนต่างชาติมาก เป็นสิ่งที่ทราบกันดีและถือว่าเป็นปกติ

เมื่อไม่มีนักท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ในวงกว้าง ตั้งแต่เจ้าของปาง พนักงาน
ครอบครัวควาญข้าง ชุมชนที่ส่งอาหาร และเมื่อข้างว่างงาน ก็อาจต้องถูกมัดตลอดทั้งวัน ทำให้ข้างล้ม
ป่วยได้ ข้างแต่ละเชือกกินอาหารราว ร้อยละ 10 ของน้ำหนักตัว เลี้ยงหนึ่งเชือก ข้างโตทั่วไปจะ
น้ำหนักราว 2000-3000 กิโลกรัม เท่าน้ำหนักรถสก๊อต แต่ข้างกินต้นข้าวโพดกับหญ้าอย่างเดียว จะ
ขาดวิตามิน แล้วในที่สุดก็จะอ่อนแอ ท้องอืด คนเลี้ยงจึงต้องหา อาหารเสริมเช่น อ้อย ผลไม้ มะขาม
กล้วยมาเติม ด้วย อาหารเสริมนี้นักปลูกกันไม่ทันข้างกินต้องสั่งซื้อ เงินที่เคยได้จากนักท่องเที่ยวมา
เลี้ยงทั้งข้างทั้งคนเลี้ยงข้างหายไป ใหม่ๆก็อาจจะพาข้างไปอยู่ขายป่า หากินเอาเองแบบเลี้ยงสัตว์
พาหนะอื่น เช่น ม้า โค กระบือ ลา พ่อ ได้ แต่ ไฟป่าก็เผาพืชอาหารตามธรรมชาติของข้างไปมากแล้ว
และบางพื้นที่ข้างกลับบ้านจำนวนนับสิบนับร้อยเชือก ขายป่า ป่าชุมชนต่างๆ ก็เป็นเขตรักษาพันธุ์
สัตว์ป่า ที่เจ้าหน้าที่ต้องเป็นห่วงถึงสภาพป่าหากข้างเข้าไปหากินในพื้นที่ แต่การกินวันละราวสามร้อย
กิโลนั้น ครูเดียวพืชแถบนั้นก็ราบเป็นหน้ากลอง ย่านเก่าที่เคยอยู่ก็ได้ถูกปรับเปลี่ยนจากพงหญ้า
ป่าเขาไปกลายเป็นแปลงเกษตรพืชเศรษฐกิจที่กำลังต่อสู้กับภัยแล้ง พืชพรรณอาหารข้างในวัน
ข้างหน้าจึงยังไม่มีให้ข้างกินได้ฟรีๆ ง่ายๆ อีกทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติก็แห้งขอดลง และเมื่อคนเลี้ยงดูข้าง
ก็ตกงานไปด้วย บ้างก็ต้องออกไปรับจ้างแรงงาน ซึ่งในช่วงนี้ก็จะเจอกับคนที่อพยพย้ายที่อยู่กลับ
ภูมิลำเนาเพราะตกงานจากในเมืองกันมากมาย และพร้อมจะถูกจ้างให้ทำงานใดๆ ที่พอหาได้ใน
ท้องถิ่น แล้วใครจะดูแลหาอาหารให้ข้างได้วันละ 200-300 กิโลกรัม ใครก็คนจะเผ่าข้างไหว ข้าง
จำนวนมากขึ้นที่ถูกจับล่ามไว้ ในที่ต่างๆ เท่าที่ทำได้ โดยไม่มีอาหาร ไม่มีใครไปเยี่ยมดู บ้างล่ามแบบ
หลบแดดเข้าแต่ไม่มีใครพาหลบแดดบ่าย

ปางหลายแห่งอาจหันมาขอเปิดรับบริจาคออนไลน์ จะเห็นผุดขึ้นเป็นรายปาง งามลุนิธิ และ
แน่นอนว่าช่างที่เดินออกจากปางไปกับคนเลี้ยงเพื่อกลับย่านที่เคยเกิดเคยอยู่ ยังไม่มีทางได้ส่งเสียงให้
โลกของการบริจาคช่วยเหลือได้รับรู้” (วีระศักดิ์ โควสุรัตน์, 21 ธันวาคม 2564)

แนวทางพระพุทธศาสนา

ความกตัญญูตเวทีตาต่อช่าง จากความเกี่ยวข้องของชาวไทยทุกยุคสมัยและความสำคัญ
ของช่างไทยที่ปรากฏใน 3 สถาบันหลักของชาติ พร้อมกับความโดดเด่นศักยภาพของช่างที่นำมาใช้
แรงงานในอุตสาหกรรมการลากไม้และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่นำรายได้จำนวนมากมาจาก
น้ำพักน้ำแรงของช่าง คุณธรรมคือความระลึกถึงคุณท่านและตอบแทนคือกตัญญูตเวทีจึงควรนำมาใช้
กับช่างด้วย ผู้ที่ได้อาศัยช่างเป็นเครื่องมือหารายได้ต้องสำนึกและมีความกตัญญูตเวทีต่อช่าง คำกล่าว
ที่ว่า “ช่างเลี้ยงคนและคนเลี้ยงช่าง” เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ช่างมีคุณอนันต์เป็นสัตว์ชั้นสูงมีความ
ใกล้เคียงมนุษย์มีสมองขนาดใหญ่รับฟังการฝึกฝนให้ทำงานเพื่อรับใช้มนุษย์เชื้อฟังไว้ใจมนุษย์มีความ
รักความผูกพันกับมนุษย์ที่อยู่และดูแลกันมา เรียกว่า ความรู้ช่างหรือเจ้าของช่าง จึงต้องการคุณธรรม
ข้อนี้คือความรู้ช่างหรือเจ้าของช่างแม้แต่นายทุนหรือเจ้าของธุรกิจปางช่างจำเป็นอย่างยิ่งต้องรู้จักความ
กตัญญู รู้คุณของช่างและกตเวที ตอบแทนคุณของช่างที่ตนได้ใช้แรงงาน ได้อาศัยพึ่งพาในการงาน
อาชีพ

หลักธรรมเมตตาการุณากับการช่วยเหลือช่าง (วิ.ป. (ไทย) 8/366/551.) ชีวิตช่างเลี้ยงหลาย
คนไม่ทราบว่ามีช่วงชีวิตที่น่าสงสาร เช่นเมื่อเกิดไม่นานราว 2 ปี หรือน้อยกว่านั้นก็ต้องแยกจากแม่
หย่านม ตัดสายสัมพันธ์แม่ช่างกับลูกช่าง แยกแม่ไปผสมพันธ์ต่อเพื่อได้ลูกช่างเชือกต่อไป แยกลูกไปฝึก
ให้คุ้นเคยพึ่งพาอยู่กับคนเลี้ยงและเข้าสู่กระบวนการฝึกเป็นช่างแสดง ความอ่อนแอเกิดขึ้นกับร่างกาย
ของลูกช่างและความหวาดกลัว ร่ำร้องหาแม่หลายวันหลายคืนหรือนานนับเดือนที่ลูกช่างต้องเจ็บปวด
ว่าเหวหวาดกลัวเพราะจู่ๆ แม่จากไป ทั้งๆ ที่นมแม่คือสิ่งสำคัญเป็นเสมือนวัคซีนชีวิตที่สร้างภูมิคุ้มกัน
โรคร้ายและสร้างกระดูกให้แข็งแรง ลูกช่างได้รับความอบอุ่นด้วยการได้อยู่ใกล้ชิดแม่ นอนหลับอยู่กับ
แม่ ได้เรียนรู้พฤติกรรมดำรงชีวิตกับแม่ แต่สายสัมพันธ์นี้ต้องขาดลงเพราะมนุษย์ สภาพกระดูก
เปราะและเปราะร้ายเจ็บป่วยง่ายเกิดขึ้นกับลูกช่างแม่เติบโตเป็นช่างใหญ่แต่มีผลกระทบตลอดชีวิต
และช่างหลายเชือกถูกขายตั้งแต่เล็กและแม่ช่างก็ถูกนำไปผสมพันธ์แม่อายุน้อยๆ เมื่อตกลูกแม่

ข้างบางเชือกจะไม่ให้ลูกเข้ามากินน้ำมัน เช่นเดียวกันมนุษย์ที่มีลูกเร็วเกินไป จึงทำให้ลูกข้างอ่อนแอ และล้มตาย ความเมตตาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะได้ช่วยเหลือข้างทั้งในยามปกติและยามวิกฤต

ข้างหลายเชือกได้รับอาหารไม่เพียงพอ เจ็บป่วย พิกการแต่ยังต้องทำงานหนักหรือแม้แต่ชราภาพ บางเชือกที่ถูกผูกทั้งกับหลักจนเล็ยวแตก ขาและกล้ามเนื้ออ่อนแรง ไม่ได้รับการดูแลอย่างถูกต้อง มีปัญหามากมาย รวมทั้งเป็นโรคผิวหนัง เชื้อรา เท็บกัต เท้าเปื่อยบางจนเหยียบพื้นลงน้ำหนักไม่ได้ ข้างที่อดอาหารขาดสารอาหารเพราะมีอาหารไม่เพียงพอหรือกินข้าซากไม่หลากหลาย ขาดการกินสมุนไพร กิ่งไม้ใบไม้ตามความจำเป็น ข้างขาดเพื่อนขาดสังคมต้องอยู่โดดเดี่ยวมีปัญหาสุขภาพจิต การถูกมัดโซ่เส้นตึงไม่ได้ผ่อนคลายตามควร สร้างความเจ็บปวดทั้งกายและใจให้กับข้างเลี้ยงทั้งที่อยู่ตามปางข้างและหมู่บ้าน การดูแลที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร จากข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่คณะสัตวแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ทำการวิจัยออกมาชัดเจน เช่น ในเรื่องของความเครียด ข้างที่นำมาใช้งานโดยเฉพาะข้างที่อยู่ภายใต้การเลี้ยงดู ถ้ามีการให้ขี่หรือออกไปเดินเล่น ออกไปทำกิจกรรมอย่างอื่น สุขภาพข้างจะดีกว่าเมื่อเทียบกับข้างที่ถูกนำมาเลี้ยงแต่ไม่ได้ใช้งาน การปล่อยข้างให้อยู่เฉยๆ เพื่อให้คนมาดูแลก็ป้อนอาหาร เราพบว่าข้างเหล่านี้จะอ้วนและมีสุขภาพที่แย่ในระยะยาว ข้างจะมีลักษณะเหมือนคน คือค่าไตรกลีเซอไรด์ คอลเลสเตอรอล ค่าน้ำตาล ค่าไขมันในเลือดพวกนี้สูงหมดเลย ในขณะที่ข้างที่ออกกำลังกาย เดิน พาแขกไปพวกนี้จะมีสุขภาพที่ดี อันนี้เป็นข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่เราพิสูจน์มาหากล้างทฤษฎีจากความรู้สึก (ฉัตรโชติ ทิตาราม และเฉลิมชาติ สมเกิด, 2563 : 24)

ทาน คือการให้ (ที.ปา. (ไทย) 11/305/269.) เพื่อความเกื้อกูลช่วยเหลือข้างด้วยการให้ทาน แก่ข้างด้วยอาหาร ยารักษาโรค เป็นทานมัยที่สำเร็จประโยชน์แก่ผู้กระทำ ด้วยการเสียสละทรัพย์สินสละความตระหนี่ได้ยับยั้งความช่วยเหลือแก่สัตว์ผู้ยากผู้เกิดในเดรัจฉานภูมิ มีร่างกายใหญ่โตมีความหิวโหยจำเป็นต้องกินอาหารจำนวนมากและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ขาดถูกมัดโซ่ตรวน สภาพความเป็นอยู่เนื่องด้วยผู้อื่น เมื่อหิวก็ทำได้เพียงร้องขออาหาร จะมีอาหารเพียงพอหรืออดอยากเพียงไรก็ต้องจำยอมอยู่เช่นนั้น การให้อาหารเป็นการให้ทานแก่สัตว์ใหญ่ที่ได้ช่วยบรรเทาทุกข์คือความหิวโหย ซึ่งเกิดขึ้นเบียดเบียนข้างโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันอาหารขาดแคลนข้างอดอยาก วิกฤตภัยแล้งและน้ำท่วม แหล่งอาหารธรรมชาติหายากขาดแคลน ข้างชรา ข้างท้อง ข้างเด็ก ข้างวัยทำงาน ข้างป่วย ข้างพิกการจำนวนมากที่ขาดแคลนอาหาร มนุษย์จึงสามารถสร้างทานด้วยเจตนาบุญช่วยลดทอนบรรเทาทุกข์แก่ข้างสัตว์ที่กินพืชตลอดชีวิต เป็นอาหารมังสวิรัตที่ไม่เบียดเบียนชีวิตสัตว์อื่น

อาณิสสส์ที่เกิดจากเจตนาบุญ คือการบรรเทาทุกข์เวทนาให้ช้าน้อมสำเร็จแก่ผู้ช่วยเหลือทันที
ข้างเป็นสัตว์ก็จริงแต่มีความรู้สึก อารมณ์ ความหวาดกลัว ระแวงภัย มีความหิว เจ็บป่วยตาย
เช่นเดียวกันกับมนุษย์แต่อยู่ในภพภูมิที่ลำบากกว่า ต่ำกว่าเพราะเกิดในทุคติภูมิ จึงควรแก่ความ
ช่วยเหลือด้วยการแบ่งปันอาหารและอื่นๆที่จะลดทอนบรรเทาทุกข์ได้ถือว่านี่คือการสร้างกรรมดี
แท้จริง

สัมมาทิฐิ การซื้อและครอบครองเครื่องรางจากข้าง หวังให้เกิดผลทำให้ชีวิตดีขึ้น ไม่มีใน
หลักคำสอนของพุทธศาสนา (วิ.ม. (ไทย) 4/14/21.) ความสำเร็จ และความเจริญก้าวหน้า ล้วนเกิดขึ้น
จากความเพียร และความมุ่งมั่นอดทนของบุคคล หาใช่มาจากการครอบครองเครื่องรางที่ทำขึ้นจาก
การฆ่าทำร้ายเบียดเบียนสัตว์ แต่การละเว้นและเมตตาชีวิตสัตว์ป่าต่างหาก คือพลังที่แท้จริงเกิดจาก
ความเมตตาข้างความเชื่อที่เป็นมิจฉาทิฐิในการล่อลึงข้าง จนบางครั้งรบกวนคุกคาม ทำให้เกิด
อุบัติเหตุเสียชีวิตจากข้างเหยียบ ทั้งๆที่คนไปอุ่นว้ายกับข้าง ความนิยมล่อลึงข้างเพื่อสะเดาะ
เคราะห์ การบูชากรก เส้นขนหางข้าง งา กระดุกของข้าง จนถึงกับไล่ล่าฆ่าข้างเพื่อนำไปขาย ขโมย
ตัดขนหางข้าง วางยาพิษเพื่อขโมยตัดงา สัมมาทิฐิ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำมาใช้ให้เกิดผลจริง
ในชีวิตของชาวไทย ความเชื่อผิดค่านิยมผิดนำความเดือดร้อนทำให้ข้างถูกเบียดเบียน จึงควรแก้ไข
ค่านิยมนี้ให้บางเบาและหมดไปจากสังคมไทย

แนวทางแก้ไขปัญหaxข้าง

1. วิกฤตความขาดแคลนอาหารข้าง อาหารไม่มีให้กินเพียงพอ ความอดหิวทำให้ข้างมี
พฤติกรรมหงุดหงิด ร้องขอกิน นอนไม่หลับ เครียด เจ็บป่วยและล้มตาย อย่างมีนัยสำคัญ ร่างกายที่
ทรุดโทรมและผ่ายผอมของข้างหลายเชือกมาจากสาเหตุเหล่านี้ เราชาวไทย ชาวพุทธที่มีคุณธรรมคือ
ความเมตตา กรุณา ควรและจำเป็นต้องรับรู้สภาพความลำบากความเดือดร้อนของข้างไทย และนำ
ความเมตตากรุณาให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ทำอย่างไรจึงจะช่วยข้างได้? การส่งอาหารเข้าไปช่วยเหลือที่
หมู่บ้านข้าง ปางข้างและพื้นที่ข้างอยู่อาศัย ทำได้โดยการซื้ออาหารหลักของข้างเช่น ต้นหญ้าเนเปียร์
ราคาตันละ 12000 บาท (หนึ่งพันกิโลกรัม) สัมภาษณ์ วรพล อินทร์สำราญ, (18 ตุลาคม 2564) หรือ
ซื้อตามแปลงที่ชาวบ้านปลูกตามงบประมาณที่มี เช่น 500-3000 บาท ซื้ออ้อย ราคาอ้อยตอหนึ่งคือ
การตัดครั้งแรกมีราคาสูงกว่า ตอที่สอง ตอที่สาม แต่ควรซื้อตามกำลังและอ้อยคืออาหารโปรดของข้าง
ที่แม้จะกินมากไม่ได้ก็ควรให้กินตามสมควร ข้างได้กินอ้อยจะแสดงอาการดีใจ ข้างชอบอาหารผลไม้รส

หวาน นอกนั้นสามารถซื้อต้นสับปะรดเป็นอาหารหนักท้อง เป็นอาหารหลักกินกับกล้วยเนเปียร์ ควรมีอาหารผสมผสานให้หลากหลาย ราคาต้นสับปะรดราคาขายคันธบรรทุกสิบล้อ 14,000 บาทขนส่งจากไร่ จังหวัดชลบุรี ไปส่งที่ จังหวัดสุรินทร์ สัมภาษณ์ ลี เพชรแก้ว, (18 ตุลาคม 2564) ย่านที่มีช้างอพยพกลับจากปางช้างทั่วทุกภาคของประเทศ เพราะพื้นที่ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์ เป็นหมู่บ้านชาวช้างที่มีบรรพบุรุษเลี้ยงช้างสืบทอดกันมานับร้อยปี จึงมีหมู่บ้านเลี้ยงช้างที่ใหญ่ที่สุดในโลกคือบ้านตาลกลาง ตำบลกระโพ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มชาวอีสานใต้ ที่เรียกว่าชาวกวยหรือกูย เป็นกลุ่มผู้มีอาชีพเลี้ยงช้างมากที่สุดในประเทศไทย เมื่อประสบปัญหาโรคระบาด ปางช้างปิด ช้างตกลาน ความรู้หรือเจ้าของช้างพาช้างกลับบ้านจำนวนมากนับร้อยเชือกที่ต่างพากันอพยพกลับมา และต้องพบปัญหาอาหารตามแหล่งธรรมชาติเช่นหญ้าตามป่า ต้นไม้ กิ่งไม้ สมุนไพรในป่าชุมชนหรือใกล้หมู่บ้านไม่มีเพียงพอให้ช้างกินเพราะมีช้างจำนวนมากเข้ามาเพิ่มเพราะปัญหาปางช้างปิดช้างตกลาน เมื่อช้างมีจำนวนมากแต่แหล่งอาหารไม่มี เพราะป่าธรรมชาติได้เปลี่ยนแปลงเป็นป่าปลูกไม้ยูคาลิปตัสตัดขายมาหลายปี สัมภาษณ์ ประทีป ศาลางาม, (19 มกราคม 2565) ทำให้พื้นที่แหล่งอาหารของช้างในอดีตร่อยหายไป ช้างต้องการอาหารจำนวนมาก การแสวงหาอาหารต้องแข่งขันแย่งชิงกัน และต้องขับรถตะเวนหาในพื้นที่ต่างอำเภอ ต่างจังหวัด จนแม้แต่ต้องพาช้างออกทัวร์ ออกเร่ เพื่อไปหาอาหารกินในแต่ละวัน ช่วงฤดูหนาวอากาศแห้งแล้ง โชนที่ช้างอยู่มากคือเส้นทางทุ่งกุลารั้วที่แห้งแล้งมาก ทั้งขาดแคลนหญ้าและไม้สมุนไพร บางแห่งขาดน้ำสะอาด ซึ่งปัญหาซ้ำเติมแก่ช้างอย่างยิ่ง

การช่วยเหลือระยะสั้น : ทุกคนอดทนการขายผลไม้ออนไลน์ของชาวช้างได้ตามกำลัง ทุกวันนี้ความรู้หรือสมาชิกครอบครัวผู้เลี้ยงช้างใช้สื่อสารผ่านช่องทางโซเชียลเน็ตเวิร์ค เช่น Facebook Youtube Tiktok เพื่อขายผลไม้ขายกล้วยอ้อยใส่ตะกร้า ขายออนไลน์ ONLINE ตะกร้าละ 50 บาท สัมภาษณ์ บุญมี ยุธรรมย์, (19 มกราคม 2565) เป็นต้น ซึ่งแจ้งว่าเพื่อนำรายได้ไปซื้อแปลงหญ้า อ้อย ต้นสับปะรด กล้วย ฯลฯ ให้ช้างได้กิน ปัจจุบันมีการขายผลไม้ออนไลน์มากมายเกือบ 100 ช่อง ซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เพิ่งมีการขายเช่นนี้ในช่วงประสบปัญหาโควิด สืบเนื่องจนถึงทุกวันนี้และมีเพิ่มมากขึ้นอย่างน่าตกใจ อย่างไรก็ตาม หากคนไทยพอจะช่วยเหลือได้อดทนได้ก็เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ในการช่วยกันดูแลให้ช้างได้มีอาหารกินเพียงพอในช่วงประสบวิกฤตแต่เป็นเรื่องยากเพราะมีคนจำนวนน้อยที่ช่วย

การช่วยเหลือระยะยาว : แหล่งอาหารธรรมชาติและ การไม่ทำลายพื้นที่แหล่งอาหารช้าง เป็นการแก้ไขและป้องกันได้ หากผู้มีอำนาจหน้าที่ออกแบบวางแผนจัดการให้พื้นที่ โดยรอบที่ช้างอยู่

เป็นแหล่งปลูกหญ้า อ้อย ไม้สมุนไพรมะขาม และไม้ผลต่างๆที่ช้างจะได้อาศัยกินได้ นำมาแบ่งปันในกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง การช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ คือการจัดการเตรียมพื้นที่ปลูกหญ้าอาหารช้าง หญ้าเนเปียร์ปลูกง่ายให้ผลผลิตดีและตัดซ้ำได้ แต่ต้องการพื้นที่และน้ำ หากสามารถจัดการได้จะทำให้ช้างมีแหล่งอาหารพึ่งพาได้อย่างยั่งยืน แนวทางที่ดีมากอีกวิธีคือบริหารให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ช้างไม่ต้องอพยพไปไกล ได้อาศัยอยู่เป็นกลุ่มมีงานและอาหาร มีความสำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของภาคอีสานของไทย เป็นการดูแลช้างที่ควรจะได้รับ การดูแลอย่างครบวงจร โดยมีช้างในโครงการคชอาณาจักรท้องคการสวนสัตว์ดูแลอยู่ 200 เชือก และองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ดูแลอยู่ 80 เชือกอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงเป็นหมู่บ้านช้างเลี้ยงที่ใหญ่ที่สุดในโลกจึงควรให้ความช่วยเหลือระยะยาวถึงช้างทุกเชือกที่ตกงานอพยพกลับมามากกว่า 300 เชือก สัมภาษณ์ ลี เพชรแก้ว, (18 ตุลาคม 2564) การบริหารจัดการพื้นที่ของหมู่บ้านช้างหลายหมู่บ้านต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐหรือของเอกชนที่มีงบประมาณและระบบการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ต้องการแหล่งอาหารธรรมชาติ พื้นที่ปลูกหญ้าและพืชอาหารช้าง ระบบน้ำเพื่อช่วยช้างให้พ้นวิกฤตจากความอดอยากหิวโหยขาดแคลนอาหาร ด้วยความหวังจะรักษาสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของช้างไทยให้ได้รับความดูแลที่คู่ควรกับการเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองเป็นสัตว์ประจำชาติไทยที่คนไทยทุกคนควรให้ความสำคัญและช่วยเหลือกันอย่างจริงจัง ช่วยเหลือร่วมใจอนุรักษ์ก่อนช้างจะสูญพันธุ์

สภาพการณ์ทั่วไปนักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจและสนับสนุนป้อนอาหารหรือไปเที่ยวชมปางช้าง ใกล้ชิดช้าง มากกว่าชาวไทย หลายปีที่ผ่านมาธุรกิจปางช้างมีรายได้หลักจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นหลัก จนถึงช่วงวิกฤตโควิดที่นักท่องเที่ยวต่างชาติไม่มีและปางช้างซบเซา จนถึงปิดกิจการยาวนานกว่า 2 ปี แต่ทุกๆ วัน ช้างยังต้องกินเหมือนเดิม ต้องการการดูแลเหมือนเดิม ชีวิตช้างจึงลำบากเพราะอาหารไม่เพียงพอ และเจ็บป่วย ล้มตายไปแล้ว หากจะคิดหวังความช่วยเหลือจากชาวไทยก็มีน้อยถึงน้อยมาก เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในภาพรวมที่ชาวไทยส่วนใหญ่ลำบาก แต่ถึงอย่างไรก็มีความจำเป็นต้องเยี่ยมเยื้อนส่งความช่วยเหลือบ้าง เพราะช้างตัวใหญ่ต้องอาศัยประทังชีวิตด้วยอาหารถึง ร้อยละ 10 ของน้ำหนักตัว จำนวนช้างตกงานที่มีหลายร้อยเชือก ทุกภาคของประเทศไทยจากประสบการณ์ที่ได้ช่วยส่งอาหารให้ช้างในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ชลบุรี พบว่ามีช้างพิการ ช้างป่วย ช้างชรา ช้างท้อง ช้างเด็ก จำนวนมาก ทุกวันได้กินอาหารที่ความอยู่ไปหาตัดหญ้า ตัดอ้อย และราคาอาหารเพิ่มขึ้น หายากมากขึ้น เพราะมีช้างตกงานจำนวนมากที่อพยพคืนถิ่น กลับไปอยู่สุรินทร์ บุรีรัมย์ ดินแดนที่มีช้างเลี้ยงมากที่สุดในโลก ชาวช้าง ชาวกวย ที่นำช้างมาอยู่ทำงานตามปางส่วนมากมาจาก

ท้องถิ่นนี้ จึงพร้อมใจกันพาช้างเดินทางกลับสู่ภูมิลำเนาหลังจากนำช้างไปทำงานนานนับสิบปีถึงสามสิบปี เหตุการณ์เช่นนี้ไม่เคยเกิดขึ้นกับช้างไทย สภาวะขาดแคลนอาหารอย่างต่อเนื่องยาวนาน รวมถึงช้างทุกเชือกตามปางที่ยังอดทนมีอาหารจำกัดไม่ได้กินตามจำนวนที่ต้องการเพราะความจำเป็นต้องประหยัดและไม่ได้รับความช่วยเหลือโดยสาเหตุอาจเพราะชาวไทยไม่ได้ติดตาม ไม่ได้มีความนิยมติดตามดูแลช้างหรือเดินทางไปเยี่ยมเยือนช้างชาวไทยควรส่งเสริมและกรุณาช้างที่อดอยากให้พ้นวิกฤตโควิด จากหนักเป็นเบา อาจส่งอาหารเช่นหญ้าเนเปียร์ ต้นสับปะรด อ้อย ต้นข้าวโพดกล้วย ต้นกล้วย หัวปลี ขนุน แตงกวา มันแกว ฯลฯ เท่าที่จะพาหาได้ หรือพอจะซื้อได้ ในช่วงเวลาที่ช้างลำบากอดอยากขาดแคลน ควรได้รับความช่วยเหลือโดยเฉพาะเรื่องอาหาร มุ่งช่วยแก้ช้างที่อ่อนแอ ป่วย พิกัด แก่ชรา หรือช้างท้องที่ต้องการอาหารจำนวนมากเพื่อลูกในท้อง แต่ในระยะ 2 ปีที่เกิดการโรคระบาดความช่วยเหลือมีน้อยมาก เจ็บเหาและน่าเป็นห่วง จำเป็นต้องทำการกระตุ้นและประชาสัมพันธ์ให้รับรู้

2. สนับสนุนการเลี้ยงช้างที่ถูกต้องและไม่ทรมาณช้าง แนวทางแก้ไขช้างในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ มีช้างในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 2,798 เชือก เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 70 จากเมื่อ 10 ปีก่อน และคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 73 ของช้างในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั่วเอเชีย ด้วยประชากรช้างขนาดใหญ่และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แบบนี้ความเสี่ยงเรื่องสวัสดิภาพย่อมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะเมื่อการท่องเที่ยวต้องหยุดชะงักจากวิกฤตโควิด-19” ฉัตรณรงค์ เมืองวงษ์ (28 มกราคม 2565) เผยด้วยว่า พบว่าช้างในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทยกว่า 70% มีสภาพความเป็นอยู่ในเกณฑ์แย่ ถูกใช้งานในการโชว์ช้างและขี่ช้าง ขาดอิสรภาพ ไม่ได้รับอาหารเพียงพอ และอยู่ในสภาพแวดล้อมตึงเครียด ขณะที่อีก 25% มีสภาพความเป็นอยู่ปานกลาง ไม่มีการโชว์ช้าง อาหารและสภาพแวดล้อมเหมาะสม แต่ยังมีกิจกรรมที่ช้างต้องปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวอย่างการอาบน้ำ ช้างอยู่บ้าง ส่วนกลุ่มสุดท้ายคือช้างที่มีสภาพความเป็นอยู่ดี ไม่ถูกบังคับให้สร้างความบันเทิงให้นักท่องเที่ยว สามารถเดินเล่น หาอาหาร อาบน้ำได้อย่างอิสระ มีโอกาสแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ และปัจจุบันนักท่องเที่ยวทั่วโลกหันมาใส่ใจประเด็นสวัสดิภาพสัตว์และการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบมากขึ้น โดยผลการสำรวจใน พ.ศ. 2562 ขององค์กรฯ พบว่านักท่องเที่ยวเริ่มนิยมการเที่ยวชมสัตว์ป่าในถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติและเลือกชมช้างในสถานที่ที่ให้ความสำคัญต่อสวัสดิภาพมากขึ้นเรื่อยๆ ขณะที่นักท่องเที่ยวที่ร่วมกิจกรรมขี่ช้างก็ลดลงเรื่อยๆ โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวจีนซึ่งครอบคลุมสัดส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติในไทยถึงร้อยละ 26 ซึ่งมีข้อมูลที่น่าสนใจว่านักท่องเที่ยวเห็นว่าการขี่ช้าง

ช้างเป็นกิจกรรมที่ยอมรับได้มีสัดส่วนลดลงถึงร้อยละ 11 เทียบกับ พ.ศ. 2557 การปรับปรุงสวัสดิภาพ
ช้างให้ดีขึ้นจึงไม่ได้เป็นประโยชน์แก่ช้างเท่า นั้น แต่ยังเป็นทางรอดของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวใน
อนาคตด้วย Audrey Mealia ผู้อำนวยการโครงการสัตว์ป่าขององค์กรพิทักษ์สัตว์แห่งโลก กล่าวว่า
“ช้างเหล่านี้ได้สัมผัสกับความทุกข์ทรมานมาตลอดชีวิตของพวกเขา ทั้งลากซุงและสร้างความบันเทิง
อยู่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว พวกเขได้รับการฝึกอย่างหนักเพื่อให้่ายต่อการควบคุมและไม่ทำ
อันตรายนักท่องเที่ยว”

แนวทางจัดรูปแบบใหม่สำหรับการท่องเที่ยวชมช้าง : แนวทางที่ยืนยันว่าได้รับความนิยม
ในการท่องเที่ยวชมช้างรูปแบบใหม่ของมูลนิธิอนุรักษ์ช้างและสิ่งแวดล้อม Elephant Nature Park
(ENP) อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ที่ทำได้เป็นแบบอย่างกว่า 20 ปี และ สมุย เอลเลเฟนท์ คิงดอม เป็น
สถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ของเกาะสมุย บนเนื้อที่กว่า 30 ไร่ ที่นำช้างไทยกว่า 20 เชือก มาเลี้ยงแบบ
ธรรมชาติปล่อยอย่างอิสระ ไม่มีการล่ามโซ่ ไม่นำมาใช้งาน หรือนำมาแสดงโชว์ต่างๆ นักท่องเที่ยวเดิน
ชมบนสกายวอล์ค แทนการนั่งบนหลังช้าง ที่สัมผัสช้างได้อย่างใกล้ชิดและไม่เป็นอันตราย ยกเลิกการ
แสดงและนั่งแหงน นอกจากยังมีกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกให้รักช้างไทย ด้วยการให้นักท่องเที่ยว
ทำอาหารให้ช้างกิน นำข้าวสวย รำข้าว แดงโม ฟักทอง แครอท ถั่วฝักยาว มะขามเปียก กล้วยสุกมาให้
เข้ากันแล้วนำมาปั่นเป็นก้อนกลมๆ ก่อนนำไปป้อนให้ช้างกิน นักท่องเที่ยวต่างชาติรู้สึกประทับใจและ
ตื่นต่อน้อยมากที่ได้สัมผัสช้างไทยอย่างใกล้ชิด และทำอาหารป้อนให้ช้างกิน หวังว่าช้างก็มีความสุข
เช่นกัน

ปางช้างบางแห่งเริ่มห้ามการขี่และการแสดงช้าง เช่น ปางช้างแม่สาที่เปิดกิจการมากกว่า 30 ปี
ได้เปลี่ยนแปลงการชมช้าง โดยจะแนะนำนักท่องเที่ยวเปลี่ยนมาให้อาหาร อาบน้ำให้ช้าง และดูแลช้าง
แทน แทนที่ความบันเทิงจากช้าง ด้วยประสบการณ์และความทรงจำดี ๆ กับสัตว์ประจำชาติของไทย
เปลี่ยนวิธีการดูแลช้าง โดยปล่อยให้ช้างมีพื้นที่อิสระมากขึ้น แทรกแซงการใช้ชีวิตของช้างให้น้อยลง
และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่คล้ายกับป่า สอดคล้องกับ ศุภกร ตานะเศรษฐ (อังกูร โอบอล รังสิมันต์
ชาติ และคณะ, 11(3), 359-373) ต้องการให้ช้างมีอิสระที่แท้จริง บนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันกับ
มนุษย์ “เราเริ่มต้นให้ช้างมีอิสระ แต่เราทำอย่างไรให้สามารถอยู่ในพื้นที่อยู่ในหมู่บ้าน แล้วไม่มีปัญหากับ
ชุมชนรอบข้าง” การเปลี่ยนแปลงนี้ ทำให้ความทุกข์อย่าง เชิดขัย พรหมปัญญ์ พบว่า ช้าง “ป่วยน้อยลง
และสงบมากขึ้น” “ช้างมันผ่อนคลายขึ้นเยอะ ก็ใช้ชีวิตแบบอิสระเลย จะทำอะไรก็ทำ จะไปไหนก็ไป
เราไม่รบกวน หรือเราไม่ห้าม ไม่ให้ไปนั่นไปนี่เยอะ เหมือนเมื่อก่อน” เมื่อช้างเครียดน้อยลง อุบัติเหตุที่

เกิดกับนักท่องเที่ยวก็ลดลงตามไปด้วย ทั้งนี้ ความรู้ข้างของข้างซิล ยังพกตะขอเหล็กติดตัวในยาม
ฉุกเฉิน จิตสำนึกของนายทุนผู้ทำธุรกิจปางข้างของความรู้หาकिनกับข้าง ปางข้าง ซึ่งเป็นหนึ่งใน
ฟันเฟืองของการท่องเที่ยวอดนียมในไทยหลายๆ แห่งจำต้องปิดตัวลงในช่วงการระบาดของโควิด
เนื่องจากไม่มีคนเข้ามาเยี่ยมชม ส่งผลให้ความรู้ต้องพาข้าง ซึ่งต่างก็อยู่ในสถานะตกงานกลับไปบ้านเกิด
ภายใต้สภาวะการเงินกระเป๋ยดกระเสีรของความรู้ ซึ่งต้องหาเงินมาเลี้ยงตัวเอง และหาอาหารให้ข้าง
ของตนด้วย นำมาสู่การไลฟ์ผ่านโซเซียลมีเดียต่างๆ เพื่อเชิญชวนให้ผู้ที่ผ่านมาเห็นช่วยซื้อผลไม้ให้ข้าง
จนเกิดแฮชแท็ก #ข้างตกงาน และวิกฤตข้างไทย โดยเฉพาะเรื่องความเป็นอยู่ของข้าง ความชอบธรรม
ของความรู้และการเยียวยาจากรัฐ องค์การพิทักษ์สัตว์แห่งโลก, (6 ธันวาคม 2563)

น.สพ.วรุฒม์ วงศ์กาฬสินธุ์ (อ้านใน โอปอล์ รังสิมันตุชาติ และคณะ, 11(3), 359-373)
สัตว์แพทย์ที่จับตาและใช้ชีวิตอย่างใกล้ชิดกับข้าง ความรู้ ตลอดจนระบบปางมาอย่างยาวนาน มอง
ประเด็นสวัสดิภาพของข้าง ระบบปางที่จำต้องปิดตัวลง ความสัมพันธ์ระหว่างข้างกับความรู้ และ
บทบาทของรัฐที่ต้องเข้ามาดูแลอย่างเร่งด่วน ช่วงที่ผ่านมา ในโซเซียลมีเดียต่างๆ มักมีภาพหรือวิดีโอ
คลิปข้างยืนนิ่งๆ อยู่หน้าเลขบัญชีธนาคารของความรู้ พร้อมข้อความเชิญชวนให้ผู้ที่ผ่านมาเห็นช่วยกัน
ซื้อผลไม้ไปเป็นอาหารข้างคนละนิดคนละหน่อย ทั้งความรู้และข้างเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นผู้ได้รับ
ผลกระทบโดยตรงจากธุรกิจการท่องเที่ยวที่ทรุดตัวลงครั้งใหญ่หลังโควิดระบาดมาตั้งแต่ต้นปี 2563
ข้างส่วนหนึ่งก็ขาดแคลนอาหารหลักอย่างหญ้า จึงมีการไลฟ์นำเสนอ ประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปซื้อ
อาหารให้ข้าง ถ้าความรู้ข้างเขาเลี้ยงข้างอย่างดี ดูแลดี แต่ด้วยความที่ขาดแคลนรายได้ ก็หาทางออก
โดยการใช้สื่อโซเซียลมาเป็นช่องทางในการแก้ไขปัญหาตรงนี้ โดยไม่ขัดต่อหลักกฎหมายและ
จรรยาบรรณ ดูแลข้างอย่างมีสวัสดิภาพ แล้วคนที่มีความพร้อมจะช่วยเหลือข้างด้วยการซื้ออาหารให้
ข้าง ร่วมโอนเงินต่างๆ ถือว่าเป็นความพร้อมของคนที่ซื้อ ถ้าเขาซื้อก็แสดงว่าเขาพร้อมจะช่วย และ
ร่วมยินดี คือไม่ได้ไปขัดหลักสวัสดิภาพจรรยาบรรณของข้าง ถ้าเขาเอาข้างไปทุบตี บังคับ หรือดูแลข้าง
ไม่ดี สอดคล้องกับ องค์การพิทักษ์สัตว์แห่งโลก, (6 ธันวาคม 2563) ที่ระบุไว้สิ่งที่ขัดหลักสวัสดิภาพ 5 F
หรือ Five Freedom แบ่งออกเป็น การเป็นอิสระจากความหวาดระแวง จากความหวาดกลัว ความ
ทุกข์ทรมาน ความเศร้า กังวลทางจิตใจ ความเจ็บปวดและโรคภัย คือเมื่อเจ็บป่วยก็มีการรักษาดูแล
เป็นหลักพื้นฐานของสวัสดิภาพข้าง โดยระบุว่า การจัดการสวัสดิภาพสัตว์ ตาม พ.ร.บ. ป้องกันทารุณ
กรรมสัตว์ฯ นั้น หมายความว่า การเลี้ยงหรือการดูแลให้สัตว์มีความเป็นอยู่ในสภาวะที่เหมาะสม มี
สุขภาพอนามัยที่ดี มีที่อยู่ อาหาร และน้ำอย่างเพียงพอ ปางข้างซึ่งมีการนำข้างมาใช้งานหรือมีข้างอยู่

ในความดูแล ควรมีการจัดการสวัสดิภาพช้างที่เหมาะสม โดยอาจยึดตามหลักสวัสดิภาพสัตว์หรือ
อิสราภาพ 5 ประการที่สัตว์ควรได้รับ คือ มีอิสระจากความหิว กระจาย มีอิสระจากความไม่
สะดวกสบายอันเนื่องมาจากสภาวะแวดล้อม มีอิสระจากความเจ็บปวด การบาดเจ็บ และเป็นโรค มี
อิสระจากความกลัวและความทุกข์ทรมาน และมีอิสระในการแสดงพฤติกรรมตามปกติของสัตว์

แนวทางการศึกษาและพัฒนาความรู้อ้าง : คนเลี้ยงช้างหรือความรู้อ้าง มีส่วนสำคัญต่อช้าง
มากที่สุดรูปแบบกิจกรรมให้ปรากฏในโปรแกรมการฝึกความรู้อ้างของหน่วยงานภาครัฐเพียงแห่งเดียว
ในประเทศไทย คือ สถาบันคชบาลแห่งชาติโดยมีนัยสำคัญเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาความรู้อ้างเชื่อมโยง
การท่องเที่ยวให้เกิดความ สมดุลและเพิ่มขีดความสามารถต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จาก
การศึกษาข้อมูลประกอบการ สัมภาษณ์ บุญยัง บุญเทียม, (19 มกราคม 2565) ต่อไปนักวิชาการ
โรงเรียนความรู้อ้างและหมอช้างในสถาบันคชบาลแห่งชาติ ชี้ให้เห็นข้อค้นพบเรื่องการ คือ อนุรักษ์ภูมิ
ปัญญาความรู้อ้าง 6 ด้าน 1) ด้านอาหารช้าง 2) ด้านการศึกษานิสัยช้าง 3) ด้านการทำอุปกรณ์
เกี่ยวกับการฝึกช้าง 4) ด้านการฝึกช้าง 5) ด้านการอาบน้ำให้ช้าง และ 6) ด้านการทำคอกช้าง โดยนำ
กระบวนการจัดการท่องเที่ยวผนวกกับกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นภายใต้วิถีชีวิต ภูมิปัญญาความรู้อ้าง
รูปแบบ กิจกรรมการท่องเที่ยวสีเขียว เช่น กิจกรรม “ตามหาเครื่องสับ” สอดคล้องกับการอนุรักษ์
ภูมิปัญญาด้านการ อาบน้ำให้ช้าง กิจกรรม “เรียนรู้การปลูกหญ้าเลี้ยงช้าง” สอดคล้องกับการอนุรักษ์
ภูมิปัญญาด้านการให้อาหารช้าง เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นเพียงการเสนอแนะ ให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิ
ปัญญาความรู้อ้างและสร้างโอกาสทางการท่องเที่ยวต่อไป (โอปอล์ รังสิมันตุชาติ และคณะ, 11(3),
359-373)

ศูนย์บริบาลช้างอย่าง Following Giants และ ChangChill ได้เข้ามามีบทบาทในการ
เปลี่ยนแปลงชีวิตของช้างเหล่านี้ ทำให้พวกเขาสามารถแสดงออกทางพฤติกรรมตามธรรมชาติและมี
สังคมเหมือนกับช้างที่อาศัยอยู่ในป่า ให้พวกเขาได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขที่สุด ผู้เข้าชมจะได้เห็นและ
ได้ศึกษาช้างในรูปแบบที่เขาใช้ชีวิตอยู่แบบใกล้ชิดเคียงกับวิถีธรรมชาติของเขามากที่สุด

3. แนวทางแก้ปัญหาด้วยกฎหมาย ร่างเพื่อนำเสนอพิจารณาโดยองค์กรพิทักษ์สัตว์ป่า
หมวด 1 การป้องกันการทารุณกรรมช้าง มาตรา 6 ยกเลิกช้างเป็นสัตว์พาหนะตาม พ.ร.บ.สัตว์พาหนะ
พ.ศ. 2482 มาตรา 7 ห้ามทารุณกรรมช้าง เช่น ทบตี ใช้ตะขอสับ บังคับให้ช้างทำตามคำสั่งที่ขัดต่อ
พฤติกรรม งดให้อาหารช้างมาตรา 8 กำหนดลักษณะการทารุณกรรมต่างๆ อย่างชัดเจน เช่น การฝึก
อย่างโหดร้ายทารุณ การทำร้ายร่างกายช้าง การนำช้างมาขี่ แสดงโชว์ เร่ร่อน การปล่อยปะละเลย

หมวด 2 การจัดสวัสดิภาพช้าง มาตรา 9 การจัดสวัสดิภาพช้างต้องเหมาะสมครอบคลุมต้องจัดหาอาหารให้ช้างอย่างเพียงพอ ทั้งปริมาณและคุณภาพตามโภชนาการต้องจัดสถานที่เลี้ยงช้างให้ใกล้เคียงธรรมชาติ ไม่ล้าสมัยช้างเป็นเวลานานและไม่ใช้โซ่ที่สั้นเกินไป ต้องตรวจสอบสุขภาพช้างเป็นประจำ ช้างเข้าถึงสัตวแพทย์ในกรณีเจ็บป่วย และบันทึกข้อมูลด้านสุขภาพของช้างไว้เสมอ องค์การพิทักษ์สัตว์แห่งโลก, (6 ธันวาคม 2563)สนับสนุนการเลี้ยงช้างที่ถูกต้องและไม่ทรมานช้าง แนวทางจัดรูปแบบใหม่สำหรับการท่องเที่ยวชมช้าง แนวทางการศึกษาและพัฒนาควาญช้าง สอดคล้องกับองค์การพิทักษ์สัตว์โลก เพื่อช่วยเหลือด้านสวัสดิภาพของช้าง ในการขอเสนอร่างแนวทางแก้ปัญหาช่วยเหลือดูแลช้างเลี้ยงด้วยกฎหมายหลายมาตรา และควรกระตุ้นความรู้ความนิยมในคุณค่าของช้างและความช่วยเหลือในจิตสำนึกของคนไทยทุกเพศทุกวัยให้มากขึ้นอย่างจริงจัง

บทสรุป

ช้างมีความสำคัญต่อประเทศไทยและปรากฏในสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย ช้างทำงานรับใช้คนไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันทั้งการคมนาคมขนของลากไม้บรรทุกในการทำศึกพลีชีพและเป็นแรงงานช้างแสดงให้ความบันเทิง ช้างแบกแห่พานักท่องเที่ยวชมสถานที่ ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ปัจจุบันความลำบากของช้างไทยเข้าขั้นวิกฤตเพราะมีโรคระบาดโควิด นำความทุกข์ยากขาดแคลนมาสู่ชีวิตช้างไทยอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน เพราะชาตชาวต่างชาติกลุ่มบุคคลที่ให้ความสนใจช้างและอุดหนุนมากกว่าชาวไทย ปางช้างปิดและช้างจำนวนมากตกงาน ช้างจำนวนหลายร้อยเชือกถูกนำกลับภูมิลำเนาเป็นระยะเวลายาวนานกว่าสองปี พบปัญหาซ้ำเติมขาดแหล่งอาหารธรรมชาติ แนวทางพระพุทธศาสนาช่วยเหลือช้างด้วยคุณธรรม มีสำนักคตัญญูกตเวทิตาต่อช้างความเมตตากรุณา ทานคือการให้ การใช้สัมมาทิฐิ แนวทางการช่วยเหลือระยะสั้น คนไทยช่วยกันอุดหนุนการขายผลไม้ออนไลน์ของชาวช้างได้ตามกำลัง ควาญหรือสมาชิกครอบครัวผู้เลี้ยงช้างใช้สื่อสารผ่านช่องทางสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค เพื่อขายผลไม้ขายกล้วยอ้อยใส่ตะกร้าออนไลน์ ONLINE หารายได้มาเลี้ยงช้างหรือช่วยส่งอาหาร หรือเพิ่มแหล่งอาหารธรรมชาติ ส่วนการช่วยเหลือระยะยาวสนับสนุนการเลี้ยงช้างที่ถูกต้องและไม่ทรมานช้าง แนวทางจัดรูปแบบใหม่สำหรับการท่องเที่ยวชมช้างให้อิสระผ่อนคลายช้างมากขึ้น ดูแลส่งเสริมสวัสดิภาพแก่ช้างตามแนวทางการศึกษาและพัฒนาควาญช้างพร้อมทั้งแนวทางแก้ปัญหาต่างๆด้วยกฎหมายพิทักษ์คุ้มครองดูแลช้าง

References

- กรรณิการ์ เจริญพันธ์ และสัมพันธ์ พลภักดิ์. (2560). “การบริหารจัดการหมู่บ้านข้างต้นแบบของ
จังหวัด สุรินทร์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์น
เอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 7(2), 138-147.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (28 มกราคม 2564). รายงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใน พ.ศ.
2560-2562 จังหวัดชัยภูมิ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [https://www.mots.go.th/
more_news_new.php?cid=618](https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=618).
- ฉัตรโชติ ทิตาราม และเฉลิมชาติ สมเกิด. (2561). **ข้าง-ขอ-แหย่ง...การจัดการปางช้างเพื่อการ
ท่องเที่ยว**. เชียงใหม่ : ศูนย์ความเป็นเลิศด้านการวิจัยช้างและสัตว์ป่า คณะสัตวแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉัตรณรงค์ เมืองวงษ์. (28 มกราคม 2565). **เผยช้างไทยในภาคท่องเที่ยว 70% ความเป็นอยู่ย่ำแย่
วอน คนไทยเที่ยวเฉพาะปางช้างสวัสดิภาพดี**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
[https://mgronline.com/
business/detail/9630000104671](https://mgronline.com/business/detail/9630000104671)
- ชัยยศ ยงค์เจริญชัย. (27 พฤษภาคม 2563). **โควิด-19 : วิกฤตโรคระบาดเปิดโอกาสให้ช้างบ้านนับ
ร้อย กลับถิ่น หลังธุรกิจท่องเที่ยวฟุบ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [https://www.bbc.com/
thai/thailand-52816927](https://www.bbc.com/thai/thailand-52816927)
- บทบรรณาธิการ. (2 พฤศจิกายน 2559). **ช้างเผือกพระมหากษัตริย์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<https://www.naewna.com/politic/columnist/26972>
- บุญมี ยุธรรมย์. (19 มกราคม 2565). **ควาญช้าง. สัมภาษณ์**.
- ประทีป ศาลางาม. (19 มกราคม 2565). **ควาญช้าง. สัมภาษณ์**.
- ปิ่น บุตรี. (30 ธันวาคม 2564). **ชวนรู้จัก! ตราสัญลักษณ์จังหวัดช้าง อีกหนึ่งความสำคัญของช้างไทย**.
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://mgronline.com/travel/detail/9600000025271>
- พอล อุบลพันธุ์. (2563). “13 มีนาคม วันช้างไทย”. *สารนครศรีธรรมราช*. 50(3), 92-97
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลี เพชรแก้ว. (18 ตุลาคม 2564). **ควาญช้าง. สัมภาษณ์**.
- วรพล อินทร์สำราญ. (18 ตุลาคม 2564). **ควาญช้าง. สัมภาษณ์**.

- วันดี สันติวุฒิเมธี. (29 ธันวาคม 2564). หน่วยช่วยชีวิตช้าง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.sarakadee.com/feature/1999/05/elephant2.htm>
- วีระศักดิ์ โคสุรัตน์. (21 ธันวาคม 2564). 13 มีค.ที่ผ่านมา เป็นวันช้างไทย... ทั้งช้างป่าและช้างเลี้ยง.. ก็เป็นช้างไทย.. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.thaielephantalliance.org/>
- _____. (27 มกราคม 2565). ข้อเท็จจริงน่ารู้เกี่ยวกับช้างป่าของไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.matichon.co.th/local/news_3154393
- ศรัณย์ ทองปาน. (30 ธันวาคม 2564). เกร็ดข่าว-คุณป้าฮานาโกะ : เมื่อช้างไทยไปเป็นสัตว์แสนรักของชาวญี่ปุ่น. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.sarakadee.com/2013/09/03/hanako/>
- สมหวัง สารสาส. (ม.ป.ป). ธรณีสัเทโลง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เอกลักษณ์ดีไซน์.
- สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์. (2537). ช้างในตำนาน พุทธประวัติและชาดก. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา
- องค์กรพิทักษ์สัตว์แห่งโลก. (6 ธันวาคม 2563). ร่วมลงชื่อสนับสนุนร่าง “พ.ร.บ.ช้างไทย” ช้างไทยเจอปัญหาอะไรบ้าง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.worldanimalprotection.or.th/elephant-breeding-ban-legal-effect>
- โอปอล์ รังสิมันตุชาติ และคณะ. (2560). “การอนุรักษ์ภูมิปัญญาความรู้อ้างอิงบนฐานการท่องเที่ยวสีเขียว”. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี. 11(3), 359-373.